

СТАНИСЛАВ ЛЕМ ЗА ДУШАТА

Част 2 от „Из спомените на Ийон Тихи“

Превод от полски: Светлана Петрова, 1994

chitanka.info

Преди около шест години се бях завърнал от поредното си пътешествие и тъкмо ми бе омръзнало да си почивам и да се наслаждавам на наивното спокойствие на домашния живот, но не чак толкова, та да замислям нова експедиция, когато късно вечерта при мен дойде един човек и прекъсна писането на моите мемоари.

Беше червенокос мъж в най-зряла възраст, ужасно кривоглед — до такава степен, че неволно отбягваш да се взираш в лицето му. Отгоре на всичко едното му око беше зелено, а другото — кафяво. Кривогледството се подчертаваше и от особения му израз, сякаш това лице принадлежеше на двама души — единия боязлив и нервен, а другия — доминиращия — арогантен и проникателен циник. Този факт предизвика странно объркване в мен, защото той ме гледаше ту с кафявото си око — неподвижно и като че ли учудено, ту със зеленото — присвито и определено подигравателно.

— Господин Тихи — каза мъжът веднага щом влезе в кабинета ми, — сигурно при вас идват всевъзможни лъжци, измамници и ненормални, които се опитват да ви преметнат или баламосат, нали?

— Така е — отговорих, — случва се... Вие какво желаете?

— Сред подобни индивиди — продължи посетителят, без да споменава нито името си, нито причината за посещението — от време на време се случва да се появи, поне веднъж на хиляда пъти, някой действително гениален ум. Това изискват строгите закони на статистиката. Тъкмо аз съм този човек, господин Ййон Тихи. Наричам се Декантор. Професор съм по сравнителна онтогенетика, редовен професор. Понастоящем не водя катедра, защото нямам време. Всъщност обучението е напълно безплодно занятие. Никой не може да научи никого на каквото и да било. Но да оставим това. Занимавам се с проблем, на който посветих четиридесет и осем години от живота си. Наскоро открих решението му...

— Аз също разполагам с малко време — прекъснах го. Този човек не ми харесваше. Поведението му беше по-скоро арогантно, не фанатично, а аз предпочитам фанатиците, когато ми се налага да избирам между едното и другото. Освен това беше очевидно, че ще иска да го подпомогна материално, а аз съм стиснат и имам доблестта да си го признавам. Това не значи, че не бих подкрепил някаква идея финансово, но го върша с неудоволствие, без особено желание, някак

пряко себе си, защото правя нещо, за което знам, че е прието да се прави.

Затова след кратка пауза добавих:

— Може би все пак ще обясните за какво става дума? Естествено нищо не мога да ви обещавам. Едно ми направи впечатление: казахте, че сте посветили четиридесет и осем години на своя проблем. В такъв случай вие на колко сте?

— На петдесет и осем — отговори той по-студено и от мен.

Стоеше все още прав зад стола, като че ли чакаше да го поканя да седне. Бих го сторил, разбира се, защото съм от възпитаните скъперници, но това, че така демонстративно чакаше поканата ми, малко ме ядоса. Впрочем казах вече, че ми беше безкрайно антипатичен.

— С този проблем — поде той — се залових като десетгодишно момче. Понеже, господин Тихи, не само съм гениален човек, а бях и гениално дете.

Свикнал съм с подобни самохвалци, но тази маниащина взе да ми омръзва. Прехапах устни.

— Слушам ви — казах. Ако леденият тон можеше да понижава температурата, то след тези ми думи от тавана биха провиснали сталактити.

— Моето откритие е душата — рече Декантор, гледайки ме с тъмното си око, докато другото, подигравателното, като че ли фиксираше някакви гротескни, достъпни само нему видения върху тавана. Изрече го така, като че ли каза „измислих нова гумичка за моливи“.

— Аха. Тъй значи, душата — подхванах почти сърдечно, защото нахалството му започваше да ме забавлява. — Душата? Вие сте я измислили, така ли? Интересна работа, аз и преди съм чувал за нея. Може би от някой наш познат?

Държах се оскърбително, но той ме измери с ужасяващо кривогледия си поглед и каза спокойно:

— Господин Тихи, хайде да сключим договор. Вие ще се въздържите от насмешки, да речем, за петнадесет минути. След това ще се подигравате колкото искате. Съгласен ли сте?

— Съгласен — казах с предишния си студен тон. — Слушам ви.

Не беше самохвалко — такова впечатление ме завладя сега. Гласът му звучеше твърде категорично. Самохвалците не са безогледни. А той беше. „По-скоро е луд“ — помислих си.

— Заповядайте, седнете — измърморих.

— Въпросът е елементарен — каза субектът, представящ се за професор Декантор. — От хилядолетия хората вярват в съществуването на душата. Философи, поети, създатели на религии, свещеници, църкви са повтаряли всички възможни аргументи в полза на нейното съществуване. Според едни вярвания това е отделна от тялото, нематериална субстанция, запазваща и след смъртта на човека неговата идентичност, според други тя би трябвало да бъде някаква „ентелехия“, лишена от индивидуалност — подобни тези са присъщи на мислителите на Изтока. Но вярата, че човешката личност не изчезва напълно по време на агонията, че нещо от нея е в състояние да надживее смъртта, векове наред непоколебимо е владяла умовете. Сега ние знаем, че не съществува никаква душа. Съществуват само мрежи от нервни влакна, в които се извършват процеси, свързани с живота. Това, което усеща притежателят на такава мрежа, неговото чувстващо съзнание — тъкмо то е душата. Така беше, докато не се появих аз. Или по-скоро, докато не заявих: „Душата не съществува.“ Това е доказано. Налице е обаче потребност от безсмъртна душа, желание за вечен живот, глад за безкрайно развитие на личността във времето, което да се противопостави на преходността и разлагането на всичко тленно. Това желание, изгарящо човечеството от момента на собственото му зараждане, е съвсем реално. В такъв случай защо да не се удовлетвори тая хилядолетна концентрация от мечти и страхове? Веднага обмислих възможността да направя хората телесно безсмъртни. Но отхвърлих този вариант, защото всъщност представляваше само продължение на фалшиви и илюзорни надежди — безсмъртните също биха могли да умрат при автомобилни или други катастрофи. Освен това биха възникнали маса трудно разрешими проблеми от рода на пренаселеността, а имаше и други съображения, които ме накараха да реша: трябва да изобретя душата. Единствено самата душа. Защо — рекох си — да не може да бъде направена така, както се прави самолет? Та нали и самолети едно време не е имало, съществувала е само мечтата за полет, а сега има. В момента, в който си го помислих, аз всъщност бях разрешил проблема. Останалото бе само въпрос на

съответни познания, средства и търпение. Притежавах в достатъчна степен всичко необходимо и затова днес мога да заявя: душата съществува, господин Тихи. Всеки може да я притежава — безсмъртна. Мога да я произведа индивидуално за всекиго с пълни гаранции за издръжливост. Вечна? Това всъщност нищо не означава. Но моята душа, т.е. конструираната от мен душа, е в състояние да просъществува и след угасването на Слънцето. След вледеняването на Земята. Мога да даря с нея, както казах, всеки човек, но само живия. На мъртвите не мога да им я дам. Това не е в моите възможности. Живите са друга работа. Те ще получат от професор Декантор безсмъртна душа. Не като подарък, разбира се. Тя е продукт на сложна технология, на трудоемък процес, затова струва доста. Масовото производство би намалило разходите, но засега душата е много по-скъпа от един самолет. Все пак, вземайки под внимание факта, че става дума за нещо вечно, смятам, че цената е сравнително ниска. Дойдох при вас, понеже конструирането на първата душа напълно изчерпа моите средства. Предлагам ви да учредим акционерно дружество, наречено „БЕЗСМЪРТИЕ“. Вие ще финансирате начинанието, като в замяна получавате четиридесет и пет процента от чистата печалба и контролния пакет акции. Акциите ще са по номиналната им стойност, но в надзорния съвет бих искал...

— Прощавайте — прекъснах го аз, — виждам, че сте дошли с доста подробно разработен план на това начинание. Не бихте ли ми разказали обаче най-напред с по-големи подробности за своето откритие?

— Естествено — отвърна той, — но докато не подпишем нотариално заверен договор, господин Тихи, мога да ви предоставя само информация от общ характер. До такава степен се охарчих по време на опитите, та дори не ми стигнаха пари да платя за патент...

— Добре. Разбирам предпазливостта ви — казах, — но все пак сигурно ви е ясно, че нито аз, нито който и да е финансист (всъщност аз не съм никакъв финансист), с една дума никой няма да ви повярва без доказателства.

— Естествено — отговори отново той. Извади от джоба си завито в бяла хартия пакетче, плоско като кутийка за пури от онези по шест броя.

— Тук се намира душата... на една личност — каза Декантор.

— Мога ли да знам чия? — попитах аз.

— Да — отвърна той след известно колебание, — на моята жена.

Гледах превързаното с канап и запечатано пакетче с огромно недоверие, но поради ясното и категорично изказване почувствах как ме полазиха тръпки.

— Не го ли отваряте? — попитах, виждайки, че държи пакетчето в ръце, без да докосва печата.

— Не — отвърна той, — засега не. Идеята ми, господин Тихи, в нейния най-опростен вид, почти на границата на изопачаване на истината, е следната. Какво представлява нашето съзнание? Вие ме гледате тъкмо в този момент, седнал в удобния си фотьойл, и вдъхвате миризмата на хубавата пура, с която не сметнахте за нужно да ме почерпите, виждате моя силует в снопа светлина на тази екзотична лампа, колебаете се дали съм измамник, луд или действително необикновен човек, очите ви възприемат всички отблясъци и сенки наоколо, а нервите и мускулите непрестанно изпращат на мозъка бързи телеграми за своето състояние — всичко това, взето заедно, представлява вашата душа, казано с езика на теолозите. Ние с вас по-скоро бихме приели, че тя е активното състояние на ума ви. Признавам, употребявам названието „душа“ от известно упорство. За мен важното е, че това просто название е всеобщо разбираемо или, казано по-точно, всеки човек смята, че знае за какво става дума, когато го чуе.

— Изхождайки от тази материалистична гледна точка — продължи Декантор, — ние, разбира се, смятаме за измислица съществуването не само на безсмъртната, нетленната, безтелесната душа, но и на онази, която не представлява моментното състояние на живия организъм, а е нещо неизменно, извън времето и пространството. Тя, съгласете се, не е съществувала никога, никой от нас не притежава такава душа. Душата на младенца и на стареца запазва белези на идентичност, ако става дума за един и същи човек, въпреки че душата от времето на детинството му и от момента, когато смъртно болен е изправен пред края си — това са две нейни съвсем различни състояния. Всъщност говори ли се за нечия душа, мислено се има предвид психическото състояние на човека в зрялата му възраст, когато той се радва на добро здраве. Ето защо за своята цел избрах тъкмо подобен момент и моята синтетична душа е фиксирана веднъж

завинаги проекция на актуалното състояние на нормален, пълен със сили индивид. Как го постигам? Ами в субстанция, която идеално подхожда за целта, пресъздавам с най-висока степен на точност атом по атом, импулс след импулс, конфигурацията на живия мозък. Копието е умалено в мащаб 1:15. Затова пакетчето, което виждате, е толкова малко. С известно усилие размерите на душата могат да се редуцират още повече, но не виждам никаква разумна причина то да се прави, още повече, че производствените разходи ще се увеличат многократно. И така, душата се изработва от този материал. Тя не е нито модел, нито обездвижена мъртва мрежа от неврони, както ми се струваше отначало, когато все още експериментирах върху животни. В това се състоеше най-голямата и общо взето единствената трудност. Проблемът беше да се запази живото, чувстващото, способното да мисли съвсем свободно, да сънува и да мечтае, да се отдава на своеобразната игра на въображението, на вечно променливото, вечно долавящото течението на времето съзнание; а също така да не остарява, материалът да не проявява признаци на умора, да не се пропуква, да не се рони... По едно време, господин Тихи, тази задача ми изглеждаше неразрешима, както вероятно ви изглежда сега на вас, и единственият коз беше моето упорство. Защото аз съм упорит, господин Тихи. Затова ми провървя...

— Момент... — прекъснах го, понеже в главата ми беше хаос. — Как го казахте? Тук, в това пакетче има материален предмет, така ли? Който съдържа съзнанието на жив човек? А той по какъв начин може да общува с външния свят? Да го вижда? Да го чува и... — спрях, защото на лицето на Декантор се появи неописуема усмивка. Той ме гледаше с присвितото си зелено око.

— Господин Тихи, вие нищо не разбирате... Какво общуване, какъв контакт може да се осъществи между партньори, единият от които е обречен на вечно съществуване? Та нали човечеството няма да го има след някакви си петнадесет милиарда години, тогава кого би чувала и с кого би разговаряла тази... безсмъртна душа? Не ме ли слушахте като ви казах, че е вечна? Времето, което ще измине до момента, когато Земята се покрие с лед, когато най-ярките и млади сред днешните звезди се разпаднат, а управляващите Космоса закони се променят до степен той да е вече нещо съвсем различно, нещо такова, което въображението ни дори не може да си представи — това

време не представлява и най-кратък миг от нейното съществуване, тъй като тя ще живее във вечността. Религиите постъпват съвсем разумно, като премълчават тялото, защото за какво могат да служат във вечността носът или краката? За какво са потребни те след изчезването на Земята и цветята, след угасването на слънцата? Но аз ще подмина тази банална страна на проблема. Вие казахте „общуване със света“. Дори ако тази душа влиза в контакт с външния свят само веднъж на сто години, след билион векове тя ще трябва да придобие размерите на континент, а след трилион години няма да ѝ стигне дори обемът на земното кълбо. Какво представляват обаче трилион години спрямо вечността? Но не тази техническа подробност ме възпря, а психологическите последици от нея. Та нали мислещата личност, живото естество на човека би се разтворило в този океан на паметта, както капката кръв се разтваря в морето. Какво би станало тогава с гарантираното безсмъртие?...

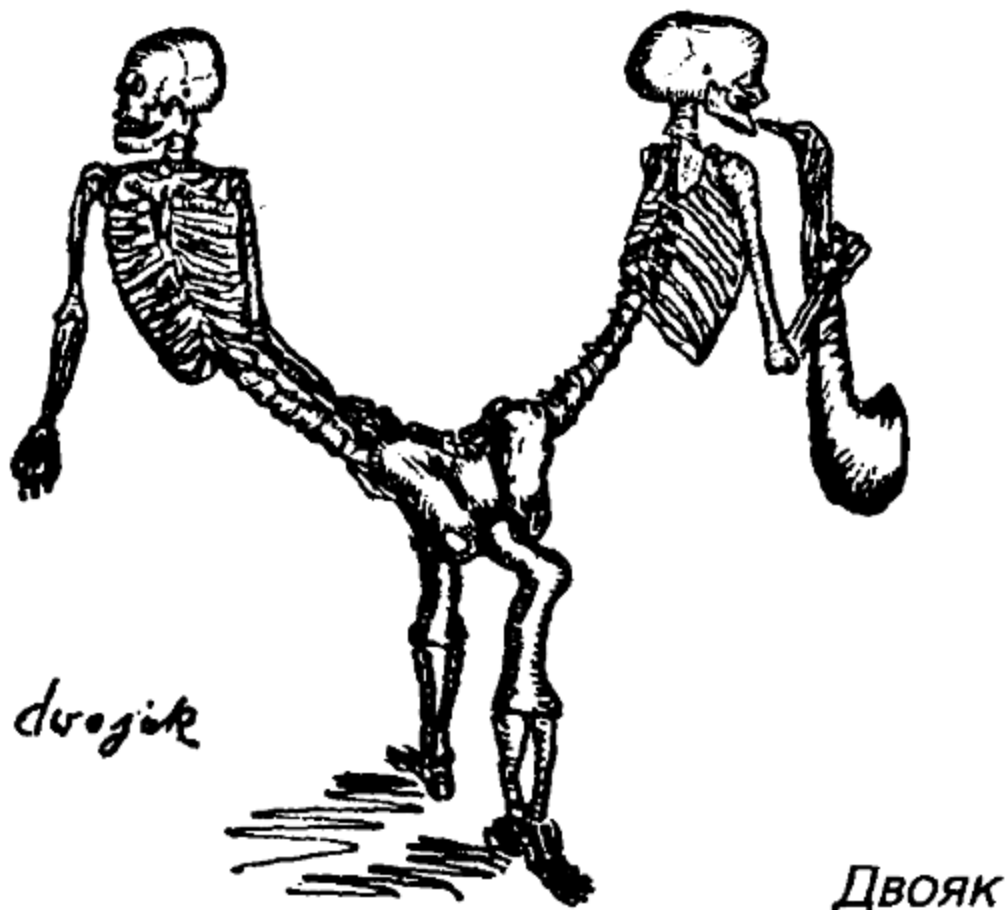
— Как така... — едва изломотих аз. — Значи твърдите... казвате, че настъпва пълно откъсване...

— Естествено. Да не би да съм споменал, че в това пакетче се намира целият човек? Говорех само за душата. Представете си, че от тази секунда преставате да получавате каквато и да е информация отвън, като че ли мозъкът ви е отделен от тялото, но продължава да съществува с пълния капацитет на жизнените си сили. Разбира се, ще бъдете сляп и глух, в известен смисъл и парализиран, понеже няма да разполагате вече с тялото си, но ще запазите напълно вътрешния си взор, т.е. яснотата на ума, полета на мисълта, ще можете свободно да размишлявате, да развивате въображението си, да преживявате надежди, скърби и радости, произтичащи от променливостта на нетрайните душевни състояния, с една дума — точно това е присъщо на душата, която поставям на вашето бюро...

— Но това е ужасно... — казах аз. — Сляп, глух, парализиран... векове наред.

— Вечно — поправи ме той. — Вижте, толкова много ви казах, господин Тихи, че мога да добавя само още едно нещо. Душата се съдържа в кристал, който не съществува в природата — той е самостоятелна субстанция, необразуваща никакви химически съединения и невлизаща във физически връзки... Именно в неговите

непрестанно вибриращи молекули се намира душата, която чувства и мисли...



— Чудовище... — казах тихо и спокойно аз, — давате ли си сметка какво сте извършили? Впрочем — успокоих се изведнъж — човешкото съзнание не може да бъде повторено. Ако жена ви живее, движи се и мисли, то този кристал съдържа най-много някакво копие, което не е самата тя...

— Не е — отсече Декантор, гледайки косо към бялото пакетче. — Трябва да добавя, господин Тихи, че сте напълно прав. Не може да се пресъздаде душата на жив човек. Това би било безсмислица и парадоксален абсурд. Ясно е, че този, който съществува, съществува един-единствен път. Продължението му може да се създаде само в момента на смъртта. Всъщност процесът за определяне на точния

строеж на мозъка на човека, чиято душа пресътворявам, без друго разрушава този мозък...

— Боже мой — прошепнах, — та вие сте убили жена си?

— Дарих я с вечен живот — отвърна той и се изправи, — което впрочем няма нищо общо с въпроса, който обсъждаме. Това са работи между жена ми — Декантор постави дланта си върху пакета — мен, полицията и съда. А ние разговаряме за съвсем друго.

Дълго не можах да пророня нито дума. Протегнах ръка и с крайчеца на пръстите си докоснах пакетчето, завито в груба хартия — беше толкова тежко, като че ли вътре имаше олово.

— Господин професоре — казах, — така да бъде. Да говорим за нещо друго. Да кажем, че ви осигуря средствата, за които настоявате. Нима сте толкова луд, че смятате да намерите поне един човек, който да се остави да бъде убит, за да може съзнанието му векове наред да търпи невъобразими страдания, лишено дори от милостта на самоубийството!

— Наистина смъртта представлява известна трудност — съгласи се след малка пауза Декантор. Забелязах, че тъмното му око е по-скоро с орехов оттенък. — Все пак отначало може да се разчита на такива категории хора, като неизлечимо болните, уморените от живота, или пък на изнеможелите старци, които обаче са запазили напълно душевните си сили...

— Смъртта не е по-лош изход в сравнение с безсмъртието, което вие предлагате — промърморих аз.

Декантор се усмихна за втори път.

— Ще ви кажа нещо, което може да ви се стори забавно. — Дясната страна на лицето му си остана сериозна. — Аз лично никога не съм усещал потребност да имам душа, нито необходимост от вечно съществуване. А човечеството живее с тази мечта хилядолетия. Извършил съм продължителни проучвания, господин Тихи. Всички религии се базират върху едно и също — обещанието за вечен живот, надеждата да се избегне гробът. Аз давам точно това, господин Тихи. Давам вечен живот. Давам сигурността за съществуване, дори когато последната частица от тялото изгние и се превърне в прах. Малко ли е?

— Да — отвърнах, — малко е. Та нали сам казахте, че това ще е безсмъртие, лишено от тялото, от неговите сили, от удоволствията и усещанията...

— Престанете да се повтаряте — прекъсна ме той. — Мога да ви покажа светите книги на всички религии, произведенията на философи, песните на поети, теологични текстове, молитви, легенди — не намерих в тях нито дума за вечността на тялото. Тялото се пренебрегва, то дори е презирано. Душата, нейното съществуване в безкрайността е едничката цел и надежда. Душата като противоположност и противопоставяне на тялото. Като освобождаване от физическите мъки, от внезапните опасности, от болестите, от старческата немощ, от борбите за всичко онова, което изисква в процеса на постепенното си загниване и изгаряне тази бавно разрушаваща се пещ, наречена организъм. Никой никога не е провъзгласявал безсмъртие на тялото до свършека на света. Само душата трябва да бъде освободена и съхранена. Аз, Декантор, я запазих за вечността. Осъществих мечтите — не моите. Мечтите на цялото човечество...

— Разбирам — прекъснах го. — В известен смисъл вие имате право. Но само дотолкова, че с откритието си доказвате — днес на мен, а утре може би на целия свят — ненужността на душата. Доказвате, че човек няма нужда от безсмъртието, което проповядват цитираните от вас свещени книги, евангелия, корани, вавилонски епоси, веди и сказания. Нещо повече — всеки човек пред лицето на вечността, с която сте готов да го дарите, ще усеща, уверявам ви, същото, което и аз — силно отвращение и страх. Мисълта, че вашето обещание може да се превърне в моя съдба, ме ужасява. С една дума, Декантор, доказвате, че човечеството се е самозалъгвало хилядолетия наред. А вие разрушавате тази заблуда...

— Значи смятате, че моята душа няма да е потребна никому? — запита той със спокоен, но като че ли мъртвешки глас.

— Сигурен съм. Гарантирам ви го... Как можете да смятате другояче, Декантор! Нима бихте искали... Та нали и вие сте човек!

— Казах вече, никога не съм изпитвал необходимост от безсмъртие. Но смятах, че това е някаква моя особеност, отклонение от нормата, щом като човечеството е на друго мнение. Него исках да задоволя, не себе си. Търсех проблем, който да е най-трудният от всичките — според силите ми. Намерих го и го разреших. В този смисъл той беше мой личен проблем, но само в този смисъл; по същество ме интересуваше най-вече като определена задача, която трябваше да

реша, използвайки съответна технология и средства. Избрах точно това, което са описвали най-големите мислители на всички времена. Сигурно и вие сте ги чели... за този страх от смъртта, преди края, преди унищожението на съзнанието в момент, когато е най-богато, когато е готово да роди най-много плодове... в залеза на един дълъг живот... Всички го повтарят. Мечтата им е да общуват с вечността. Аз сътворих това общуване. Господин Тихи, може би те...? Може би най-изтъкнатите личности? Гениите?

Поклатих глава.

— Опитайте. Но не ми се вярва дори и един-единствен... Не. Невъзможно е.

— Как така? — каза той и сякаш за първи път в гласа му трепна живо чувство. — Смятате ли, че това... за никого не струва пукнатата пара?... Че никой няма да поиска? Нима е възможно?

— Да — потвърдих аз.

— Не ми отговаряйте толкова бързо — помоли Декантор. — Всичко е още в моите ръце. Мога да приспособя, да променя... мога да дам на душата синтетични сетива... макар че това ще попречи да се постигне вечността, но щом като смятате, че сетивата са по-важни за тях... ушите, очите...

— И какво биха виждали тези очи? — запитах аз.

Той мълчеше.

— Вледеняването на Земята... разпадането на галактиките... угасването на звездите в черния безкрай, така ли? — бавно говорех аз.

Мълчеше.

— Хората не желаят безсмъртие — продължих след малко, — те просто не искат да умират. Искат да живеят, професор Декантор. Искат да усещат земята под краката си, да виждат облаците над главата си, да обичат други хора, да бъдат с тях и да мислят за това. Нищо повече. Всичко останало е лъжа. Неосъзната лъжа. Съмнявам се дали някой дори би ви изслушал толкова търпеливо като мен... Да не говорим за желаещите...

Декантор стоя няколко минути неподвижно, загледан в белия пакет, който лежеше пред него на бюрото. Внезапното взе и като ми кимна небрежно с глава, тръгна към вратата.

— Декантор!!! — извиках аз.

Той спря на прага.

— Какво искате да направите... с ТОВА?

— Нищо — отвърна студено.

— Моля ви, върнете се. За малко... Не можем да оставим нещата така...

Господа, не зная дали беше велик учен, но със сигурност бе голям негодник. Не искам да описвам пазарлъка, който последва. Длъжен бях да го направя. Знаех, че ако му разреша да си отиде (дори после да бях решил, че ме е измамил и че всичко казано е измислица от начало до край), на дъното на моята телесна, пълнокръвна душа щеше да тлее мисълта, че някъде, в едно претъпкано с ненужни вещи бюро, в пълно с хартии чекмедже почива човешки разум, живото съзнание на убитата от него нещастна жена. Не стига това, ами той беше я осъдил на най-страшното от всички възможни наказания, повтарям — най-страшното, защото няма друго, което би могло да се сравни със самотната вечност. Тази дума нищо не ви говори, разбира се. Затова опитайте, моля ви, когато се върнете вкъщи, да си легнете в тъмната стая, до която да не достига нито звук, нито лъч светлина, и като затворите очи, си представете, че ще пребивавате така, в пълно спокойствие, без нито една, ама нито една, дори най-малка промяна, ден и нощ, и пак наново, че така ще отминават седмици, които дори няма да можете да пресметнете, месеци, години, векове и че мозъкът ви преди това ще е бил подложен на такава манипулация, в резултат на която не можете да извършите дори бягство в лудостта. Самата мисъл, че съществува някой, осъден на такова страдание, в сравнение с което всички картини на мъките адови са същинска шега, ме изгаряше по време на този мрачен пазарлък. Ставаше дума, разбира се, за унищожение, а сумата, която той поиска... господа, подробностите нямат значение. Ще кажа само, че през целия си живот съм се мислил за скъперник. Ако днес се съмнявам, причината е, че... Е, нищо. С една дума, това не беше заплащане. Дадох му всичко, което притежавах тогава. Парите... да. Броихме ги, после той каза да угася светлината. В тъмното най-напред се чу шум от разкъсваната хартия и изведнъж върху правоъгълен белезникав фон (беше памучна подложка) се появи, подобно на променящ формата си скъпоценен камък, едно съвсем слабо сияние... Свикнал с тъмнината, виждах как то грее с все по-силен синкав блясък; тогава, усещайки задъханото му

дишане във врата си, се наведох, хванах приготвеното чукче и с един удар...

Господа, мисля, че все пак Декантор говореше истината. Защото когато ударих първия път, моята ръка отказа да ми се подчини и аз само леко нащърбих онзи овален кристал, но въпреки това той угасна. За част от секундата настъпи нещо като микроскопична и беззвучна експлозия — безброй частици виолетов прах се завъртяха панически из въздуха и изчезнаха. Стана съвсем тъмно. И в тази тъмнина Декантор произнесе с мъртъв, приглушен глас:

— Не го разрушавайте повече, Тихи... Свърши се.

Взе го от ръцете ми и тогава аз повярвах, защото имах вещественно доказателство. Всъщност усещах го. Не мога да обясня как. Запалих лампата, погледнахме се заслепени, като двама престъпници. Той натъпка джобовете на самото си с пачките банкноти и излезе, без да каже нито дума за сбогом.

Оттогава не съм го виждал повече и не зная какво е станало с него — с този откривател на безсмъртната душа, която аз убих.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.